

ДЕБЮТ: публікації студентів – здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Яна Костиця

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: кандидатка філологічних наук, старша викладачка

Ольга Коновалова

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

(Черкаси, Україна)

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАГМАТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ
РОМАНУ Б. ЗЕФАНІЇ «REFUGEE BOY»
У ВЛАСНІЙ ВЕРСІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ**

Наше дослідження присвячено аналізу перекладацьких трансформацій із прагматичним компонентом, застосованих у власній версії українського перекладу підліткового роману Бенджаміна Зефанії «Refugee Boy» («Хлопчик-біженець») [11]. Зазначений літературний твір нині набуває особливої актуальності, оскільки в ньому йдеться про життя Алема – хлопчика-біженця, котрий опинився в чужій країні, позбавлений підтримки батьків та інших близьких йому людей. Батьки Алема проживають у країнах, які ворогують між собою, що ускладнює йому можливість повернутися додому, адже це можливо лише після завершення громадянської війни.

Підліткові романи, в яких відтворено військові події й котрі, значною мірою, передають думки та емоції головних героїв, є суттєвим внеском у розвиток літературної культури та освіти; оскільки вони розкривають перед читачами глибокі та значущі відтінки людського досвіду, такі тексти становлять справжню освітню та культурну цінність. На нашу думку, важливим аспектом перекладу є прагматична адаптація тексту першотвору, оскільки невірне тлумачення або неправильний переклад конкретних елементів може призвести до втрати змісту та глибини важливих моментів, що, своєю чергою, впливає на сприйняття та інтерпретацію тексту читачем. У цій статті ми розглянемо, чому коректне застосування трансформацій прагматичних при перекладі є невід'ємною складовою збереження цілісності та вартості літературної спадщини, зокрема, коли йдеться про теми військового конфлікту та внутрішніх переживань героїв у такий нелегкий для українців час.

У своєму дослідженні ми беремо до уваги роботи зарубіжних та українських дослідників, як-от: О. Б. Павлика [4], О. О. Селіванової [6], Р. П. Зорівчак [5], Лоуренса Веруті [10] та інші перекладознавці. Так, О. О. Селіванова класифікує формально-змістові трансформації із прагматичним компонентом як особливий тип перекладацьких замінів, застосування яких передбачає модифікацію форми та змісту одиниць у тексті з

метою збереження прагматичного впливу на читача [7, с. 206]. Дослідниця розглядає фразеологізми як стійкі, зв'язані єдністю не тотожного сумі значень складників змісту, словосполучки або висловлення, які повсякчас відтворюються в мовленні, ґрунтуються на шаблонах етносвідомості, зображують культуру народу та визначаються образністю й експресивністю [6, с. 180].

Процес фразеологізації відбувається, коли оригінальному словосполученню із прямим значенням відповідає фразеологізм, що призначений для надання відтінку експресивності в тексті. Наприклад: *Alem struggled to understand his accent* [11, с. 22] // *Алем ламав голову, аби зрозуміти його акцент*. Англійському дієслову *struggle* – «*to try very hard to do something when it is difficult or when there are a lot of problems*») [9] ми підібрали український фразеологізм *ламати голову* – «*Напружено думати, намагаючись зрозуміти щось, розібратися в чомусь*» [2]. Головний персонаж аналізованого англомовного твору не володіє англійською мовою на високому рівні, оскільки його рідна мова – амхарська і йому досить важко розуміти англійську, ба більше, спілкуватися нею. Отже, ми застосували перетворення з метою підкреслити труднощі та проблеми, з якими зіткнувся хлопець у розумінні акценту та мови, яка йому іноземна (чужа).

Один із найрозповсюдженіших методів компенсації інформації для читача перекладу полягає у використанні виносок, коментарів та приміток, які сприяють досягненню балансу в прагматичному впливі. При перекладі ми застосували мегатекстову трансформацію, щоб сприяти ефективнішому відтворенню смислу та сюжетних тонкощів у перекладному уривку, а також полегшити україномовному читачеві сприймання тексту твору: *He turned to his father. «Nege, mindinnow yeminniseraw?»* [11, с. 23] // *Він повернувся до батька і запитав: «Nege, mindinnow yeminniseraw?» (амхарською: Nege, mindinnow yeminniseraw? – Що будемо робити завтра?)* У цьому фрагменті автор роману вжив речення амхарською мовою – рідною мовою Алама, котрий звик розмовляти нею з батьком. Вони з татом евакуювалися з території, на якій велися бойові дії. Алем був надзвичайно втомлений і знесилений думати англійською, тому він віддав перевагу рідній мові як засобу вираження своїх думок і почуттів. Проте, щоб компенсувати незнання цільовою аудиторією амхарської мови, відтак ми додали відповідний коментар: *Він повернувся до батька і запитав: «Nege, mindinnow yeminniseraw?» (амхарською: Nege, mindinnow yeminniseraw? – Що будемо робити завтра?)*.

Концептуальні перетворення допомагають адаптувати текст до культурних особливостей цільової мови, забезпечують розуміння контексту читачем друготвору. Розгляньмо ситуацію, в якій обговорюється традиційна кухня Великобританії і як нам вдалося адаптувати контекст для україномовного читача: *Pamela hadn't stopped laughing when she began speaking. «You see, this is meat – and-two-veg territory»* [11, с. 38] // *Памела не могла стримати свій сміх, до того як почала говорити: «Розумієш, це територія, на якій люди обожають гуляш»*. В оригінальному тексті ми можемо побачити страву під назвою *meat – and-two-veg*, що має значення «*a traditional British meal of cooked, hot meat with two types of vegetables*» [8], яку ми переклали максимально близьким

концептуально українським еквівалентом *гуляш*. Ми вважаємо, що ця страва найбільше нагадує англійську, хоча не відображає повністю той самий спосіб приготування. Відмінність полягає лише в тому, що зазвичай гуляш готується методом тушкування м'яса та різних овочів, а от страва оригіналу – методом смаження.

Фігуративні трансформації – це втрата або збереження стилістичного прийому в перекладі [3, с. 181]. Вони можуть нести в собі емоційний відтінок або образність, важливі для передачі атмосфери чи настрою тексту оригіналу. В наступному фрагменті фігуративна модифікація полягає в перетворенні стилістично немаркованої лексичної одиниці на епітет, котрий додає реченню додаткового значення, допомагає читачеві яскравіше відтворити характери персонажів в уяві читачів: *When Alem was small he would always say that he wanted to make buildings when he grew up* [11, с. 24] // *Коли Алем був жовторотим малюком, він неодноразово повторював, що в майбутньому хоче зводити будівлі*. В романі хлопець зізнається, що майже все своє дитинство мріяв стати архітектором чи будівельником. Задля передачі недосвідченості та браку досвіду і знань в будівельній сфері ми вжили художній атрибут *жовторотий* – «про людей молодих, недосвідчених, без життєвого досвіду» [1]. Застосування такої трансформації призвело до функціонально-стилістичної заміни при перекладі, зокрема, ми дещо знизили реєстр мовлення, оскільки прикметник *жовторотий* має переважно розмовну конотацію, на відміну від нейтрального *small*. Проте саме такий варіант перекладу передає не лише структурний зміст першотвору, а й виражає емоційний відтінок, допомагаючи читачеві легше відтворити в уяві юного персонажа роману та співпереживати разом із ним.

Отже, застосування влучних трансформацій гарантує адекватний переклад оригінального твору. Трансформації із прагматичним компонентом дозволяють враховувати культурні відмінності та художні нюанси, що впливають на сприйняття тексту. Важливим завданням перекладача є адаптація тексту першотвору під україномовного читача, забезпечити не лише лінгвістичну точність, а й урахувати культурні особливості та контекст, аби передати ідеї та враження автора максимально ефективно та зрозуміло для цільової аудиторії.

Література

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL : <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 28.11.2023).
2. «Горох» – українські словники. URL: <https://goroh.pp.ua/> (дата звернення: 28.11.2023).
3. Литвин І. М. Перекладознавство : навчальний посібник. Вид 5-те, допов. Черкаси : видавець Ю. А. Чабаненко, 2019. 240 с.
4. Павлик О. Б. Професійно-орієнтоване іншомовне читання у різних ситуаціях перекладу як складного виду мовленнєвої діяльності. *Філологічні студії: науковий часопис*. Луцьк, 2004. С.106–111.

5. Зорівчак Роксолана: Бібліограф. покажчик / уклад. Г. Домбровська, З. Домбровська, У. Романюк. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. 368 с.

Софія Лемешева
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: кандидатка філологічних наук, старша викладачка
Світлана Сторчеус
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ПРАГМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ БАРБАРИ О'КОННОР «HOW TO STEAL A DOG?»

У романі Барбари О'Коннор «How to Steal a Dog?» (2007) порушується низка важливих соціальних тем, зокрема бідності, відсутності роботи, безпритульності та злочинності. Авторка ґрунтовно висвітлює ці теми, детально продумує образи персонажів, прагнучи вплинути на формування світогляду своєї читацької аудиторії. Здійснюючи переклад твору, перекладачу важливо досягти такого прагматичного впливу на читачів, який був би рівноцінним впливові оригінального тексту на свою аудиторію.

Метою нашої наукової розвідки є аналіз прагматичних трансформацій у власній версії українського перекладу роману Барбари О'Коннор «How to Steal a Dog?». Ми вдавалися до прагматичних трансформацій при перекладі фразеологізмів. О. О. Селіванова визначає фразеологізми як «стійкі, зв'язані єдністю не тотожного сумі значень складників змісту, постійно відтворювані в мовленні словосполуки або висловлення, які ґрунтуються на стереотипах етносвідомості» [3, с. 768]. При перекладі фразеологізмів з однієї мови на іншу перекладачам важливо пам'ятати, що ці вирази відображають уявлення про світ, вірування та досвід, які є типовими для конкретної культури [3, с. 11]. У перекладі фразеологізми можуть замінюватися «нефразеологічною одиницею або іншим фразеологізмом» [4, с. 207].

З метою збалансування прагматичного впливу ми використали фразеологізм, який «ідентичний фразеологізму оригіналу □ з однаковим значенням, стилістичним відтінком і внутрішньою формою» [2, с. 100]: «*I wanted to wave my hand and make that dented-up car disappear off the face of the earth*» [8] // Мені хотілося змахнути рукою і зробити так, щоб ця понівечена автівка зникла з лиця землі. Фразеологізму оригіналу *to disappear off the face of the earth* □ «disappear completely» [6], відповідає сполука *зникнути з лиця землі* □ «зникнути безслідно, повністю» [1]. Використання такого прийому вважаємо доречним, оскільки це дозволило повністю відтворити емоційний відтінок оригіналу.

«*Georgina, you're in a bad fix and you got to do whatever it takes to get yourself out of it*» [8] // Джорджино, ти вскочила в халену, і маєш зробити все можливе,